

Хорошковська Т.П. Моніторинг якості читання учнів як засіб дослідження навчальних досягнень учнів / Т. П. Хорошковська // Проблеми якості освіти: теоретичні і практичні аспекти. – Матеріали методологічного семінару АПН України. 15 листопада 2006 р., Київ. – К.: СПД Богданова А.М., 2007. – С. 194–197.

ХОРОШКОВСЬКА Т.П.

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ЧИТАННЯ ЯК ЗАСІБ ДОСЛІДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

Розвиток суспільства у національному та світовому контекстах обумовлює зміни в освіті. Сфера освіти найбільшою мірою визначає рівень розвитку людини. Тому в ХХІ столітті освіта стає загальнонаціональним пріоритетом у все більшому числі країн світу.

Ефективність розвитку суспільства та його конкурентноздатність визначають якісні показники розвитку освіти. Саме тому проблема моніторингових досліджень якості освіти стає провідною у реформуванні освітніх систем у багатьох країнах світу.

На сьогодні у країнах Центральної та Східної Європи накопичено чималий досвід моніторингових досліджень за різними показниками якості освіти, які проводяться за сприяння Міжнародної асоціації з оцінки навчальних досягнень (IEA) та Організації з економічного співробітництва та розвитку (OECD). Одним із найважливіших компонентів моніторингової системи сьогодні є моніторинг навчальних досягнень учнів. Серед найвідоміших програм міжнародних порівняльних досліджень навчальних досягнень – PISA, TIMSS, PIRLS, CIVIC, SITES.

До цього часу Україна не брала участі у міжнародних порівняльних дослідженнях навчальних досягнень учнів. Участь українських школярів у порівняльних міжнародних дослідженнях навчальних досягнень дасть можливість з'ясувати переваги і недоліки національної системи освіти на тлі розуміння ключових компетентностей, знань і вмінь, які визначені

Хорошковська Т.П. Моніторинг якості читання учнів як засіб дослідження навчальних досягнень учнів / Т. П. Хорошковська // Проблеми якості освіти: теоретичні і практичні аспекти. – Матеріали методологічного семінару АПН України. 15 листопада 2006 р., Київ. – К.: СПД Богданова А.М., 2007. – С. 194–197.

міжнародними освітніми вимогами. Це надзвичайно важливий крок у процесі входу України до європейського освітнього простору.

Становлення інформаційного суспільства та розповсюдження комп'ютерних технологій у ХХ столітті сприяло розширенню поняття грамотності. Грамотність стала усвідомлюватися суспільством не стільки як ціль, скільки як засіб здобуття освіти, яка, у свою чергу, впливає на якість життя особистості. Грамотність була включена Всесвітньою організацією охорони здоров'я у 12 показників, які характеризують здорову націю. ООН вважає грамотність дорослої людини індексом розвитку людського роду, тому 2003 – 2012 роки оголосила десятиліттям грамотності [4]. Міжнародний валютний фонд підрахував, що економічний розвиток країни починається тоді, коли рівень грамотності населення перевищує 40% [5].

Грамотність починається з уміння читати, оскільки саме через читання відбувається засвоєння інформації, необхідної в подальшому житті. Головною проблемою, пов'язаною з читанням, сьогодні є те, що наші школярі, відмінно засвоївши логіку навчального предмета, не вміють пов'язати його зміст із життєвими ситуаціями. Тобто, отримавши гарні знання з того чи іншого предмета, одержавши атестат зрілості з позитивними оцінками, випускники шкіл не знають, де і як ці знання застосувати. Навчальні заклади спрямовують свою діяльність на трансляцію знань, а не на їх застосування у процесі життєдіяльності. Як наслідок, знання, здобуті протягом не одного року навчання у загальноосвітньому навчальному закладі, існують "самі по собі".

Саме тому сьогодні гостро стоїть питання вміння застосовувати здобуті знання в реальному житті. Отже, школа, крім формування предметних знань та умінь, повинна розвивати в учнів уміння використовувати свої знання в різноманітних ситуаціях, наближених до реальності. У подальшому житті ці

Хорошковська Т.П. Моніторинг якості читання учнів як засіб дослідження навчальних досягнень учнів / Т. П. Хорошковська // Проблеми якості освіти: теоретичні і практичні аспекти. – Матеріали методологічного семінару АПН України. 15 листопада 2006 р., Київ. – К.: СПД Богданова А.М., 2007. – С. 194–197.

вміння сприятимуть активній участі випускника основної школи в житті суспільства, допоможуть йому нагромаджувати знання протягом усього життя [2, 17]. На перевірку наявності таких умінь та підготовку молоді до "дорослого" життя спрямоване міжнародне порівняльне дослідження навчальних досягнень учнів за програмою PISA.

PISA – міжнародна програма з оцінювання освітніх досягнень учнів у сфері функціональної грамотності, впроваджене у 2000 році Організацією з економічного співробітництва та розвитку – OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development). Метою дослідження PISA є визначення того, чи володіють учні 15-річного віку знаннями та вміннями для повноцінного функціонування в суспільстві. 15-річний вік визначено тому, що у багатьох країнах світу до цього віку закінчується обов'язкове навчання в школах, а навчальні програми в різних країнах мають багато спільного [2, 16].

Дослідження має на меті перевірку грамотності читання, математичної та природничої грамотності учнів і проводиться трирічними циклами. Перший цикл відбувся протягом 1998–2000 рр.; другий цикл – 2001–2003 рр.; третій – 2004–2006 рр. У майбутньому ця послідовність циклів повторюватиметься. У кожному циклі головна увага приділяється одному з напрямів дослідження. За двома другими напрямами здобувають інформацію щодо деяких нагромаджених умінь [2, 16–17]. Кожен із зазначених вище напрямів відповідає певним шкільним предметам.

У міжнародному порівняльному дослідженні навчальних досягнень за програмою PISA брали участь Австралія, Австрія, Бельгія, Бразилія, Канада, Китай, Чеська Республіка, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Ісландія, Ірландія, Італія, Японія, Корея, Латвія, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Польща, Португалія, Росія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Англія та США.

Хорошковська Т.П. Моніторинг якості читання учнів як засіб дослідження навчальних досягнень учнів / Т. П. Хорошковська // Проблеми якості освіти: теоретичні і практичні аспекти. – Матеріали методологічного семінару АПН України. 15 листопада 2006 р., Київ. – К.: СПД Богданова А.М., 2007. – С. 194–197.

На сьогодні подібний моніторинговий проект започатковується і в Україні. Зокрема, у 2006–2007 рр., за замовленням Світового Банку, Українським центром оцінювання якості освіти та лабораторією моніторингових досліджень якості освіти Інституту педагогіки АПН України планується проведення діагностичного етапу дослідження грамотності читання. Цей напрям дослідження за міжнародною програмою PISA обрано пріоритетним саме тому, що проблема вміння учнів, які закінчують основну школу, "грамотно читати" на сьогодні є вкрай актуальною. Адже загальновідомо, що інтерес до читання та його якість постійно знижуються. Зростає кількість дітей, які зовсім не читають або мало читають. Це обумовлено експансією відео- та комп'ютерної культур і попередньою політикою стихійного формування культури читання. Лише в початковій школі читання є самостійним предметом. Але, на жаль, навички читання, здобуті в цей період, не здатні забезпечити адекватний рівень подальшої інформаційно-інтелектуальної діяльності учня [1, 47]. Не слід також забувати, що читання лежить в основі інформаційної, освітньої, пізнавальної, професійної, а також щоденної, дозвільно-розважальної діяльності людини і грамотності, яка є мірилом людської культури.

За міжнародною програмою PISA, під поняттям "грамотно читати" розуміється насамперед здатність учня розуміти текст, розмірковувати над його змістом, аналізувати та критично оцінювати отриману інформацію, узагальнювати інформацію, розміщену в різних частинах тексту, співвідносити текст із власним життєвим досвідом, викладати свої думки щодо прочитаного, формулювати гіпотези, висновки. Адже при перевірці якості читання оцінюється не техніка читання, а здатність учня використовувати читання як засіб здобуття нових знань для подальшого навчання, використання отриманої інформації в процесі життєдіяльності,

Хорошковська Т.П. Моніторинг якості читання учнів як засіб дослідження навчальних досягнень учнів / Т. П. Хорошковська // Проблеми якості освіти: теоретичні і практичні аспекти. – Матеріали методологічного семінару АПН України. 15 листопада 2006 р., Київ. – К.: СПД Богданова А.М., 2007. – С. 194–197.

розвитку можливостей участі в суспільному житті. Основна увага приділяється перевірці вміння "грамотно читати" в різних ситуаціях. Учням пропонуються тексти різних жанрів: уривки з художніх творів, біографії, тексти розважального характеру, особисті листи, документи, статті з газет та журналів, інструкції, рекламні оголошення, географічні мапи та ін. Використовуються різні форми представлення інформації: діаграми, малюнки, таблиці, графіки та схеми [3, 4]. Слово "грамотність", у такому контексті, означає успішність в оволодінні учнями читанням як засобом для здійснення своїх майбутніх планів: продовження навчання, підготовки до трудової діяльності [3, 6].

Покращення грамотності (якості) читання учнями основної школи є необхідною передумовою поліпшення якості загальної середньої освіти. Уміння грамотно (якісно) читати розглядається як здатність учнів використовувати зміст прочитаного для досягнення власних цілей, розвитку їх знань та можливостей, для активної участі в житті суспільства.

Таким чином, моніторингове дослідження проблеми якості читання учнями основної школи надасть можливість отримати інформацію про рівень якості читання учнями з метою визначення рівня сприйняття прочитаного ними тексту, вміння оперувати одержаною інформацією. А це, у свою чергу, дозволить проаналізувати недоліки системи освіти та виробити рекомендації щодо поліпшення якості читання, а також відкриє перспективи участі України в міжнародних порівняльних дослідженнях навчальних досягнень учнів. Участь країни в порівняльних міжнародних дослідженнях навчальних досягнень учнів (PISA, TIMSS, PIRLS, CIVIC, SITES) дасть можливість визначити рівень якості національної системи освіти, її переваги та недоліки, що сприяло б формуванню обґрунтованих рекомендацій щодо освітньої

Хорошковська Т.П. Моніторинг якості читання учнів як засіб дослідження навчальних досягнень учнів / Т. П. Хорошковська // Проблеми якості освіти: теоретичні і практичні аспекти. – Матеріали методологічного семінару АПН України. 15 листопада 2006 р., Київ. – К.: СПД Богданова А.М., 2007. – С. 194–197.

політики, зокрема, могло б бути підставою щодо корегування навчального процесу, оновлення змісту освіти, методик викладання.

Література:

1. Бородина В.А. Читательская социализация в контексте стандарта общего образования // Школьная библиотека. – 2004. – №3. – С. 47–54.
2. Іванюк І. Міжнародна програма PISA як інструмент зовнішнього оцінювання учнів // Шлях освіти. – 2004. – №.3. – С.16–21.
3. Изучение знаний и умений учащихся в рамках Международной Программы PISA. Общие подходы / Ковалева Г.С., Красновский Э.А., Краснокутская Л.П., Краснянская К.А. – М.: Центр ОКО ИОСО РАО, 2001. – 20 с. // www.centeroko.ru/pisa/pisa_pub.htm
4. Сметанникова Н.Н. Чтение в школе и обществе: взаимосвязи и партнерские отношения // www.schoollibrary.ioso.ru/index.php?news_id=407
5. Сметанникова Н.Н. Информация о Десятилетии грамотности. Читать, чтобы учиться // www.schoollibrary.ioso.ru/index.php?news_id=396